

İzlençe/Syllabus

Dersin adı:	Türkiye’de Kürt Meselesi: Dinamikleri ve Dönüşümü/ Turkey’s Kurdish Issue: Dynamics and Transformation	Dersin işleniş biçimi:	28 ders saati çevrimiçi, 152 saat bağımsız ders saati
Eğitmenin adı:	Dr. Ferda Fahrioğlu-Akın	Dersin günü:	Çarşamba 12:00 – 14:00 CEST 13:00 – 15:00 GMT+3
Dersin dili:	Turkish/Türkçe		
Ders sağlayıcı:	Marburg University	Sertifika sağlayan:	Marburg University (6 ECTS)
Katılımcı sayısı (asgari):	5	Katılımcı sayısı (azami):	20

Dersin Tanımı

Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan beri Kürt meselesi pek çok dönüşüm yaşadı, ve bu dönüşümde etkili olan farklı dinamikler oldu. Bu dersin amacı Kürt meselesinin çözümü için öncelikle etkili olan dinamikler ve dönüşümlerin incelenmesidir. Üç bölümden oluşacak olan dersin ilk bölümünde (*Kürt Meselesindeki Dinamikler ve Dönüşümler*), Kürt meselesi tarihsel ve güncel yönleriyle tartışılacak, yaşadığı dönüşüm ve bunda etkili olan dinamikler incelenecektir. Dersin ikinci bölümünde (*Makro Siyasetin Kürt Meselesindeki Rolü*), Türkiye’nin değişen bölgesel ve küresel ilişkilerinin Kürt meselesine yönelik politikalarını nasıl etkilediğine odaklanılacaktır. Özellikle Türkiye’nin bölgesel olarak Irak, İran ve Suriye ile ilişkileri ile küresel olarak Avrupa Birliği ve ABD ile değişen ilişkilerinin Kürt meselesindeki politikalarını nasıl etkilediğini tartışacaktır. Dersin üçüncü bölümünde (*Kürt Toplumunun Dönüşümü ve Mikro Düzeyde Çatışma Çözümü*) ise, makro Kürt meselesinin Kürt toplumdaki mikro çatışma çözümünü nasıl etkilediği; Kürt toplumunun ve özellikle Kürt kadınlarının Kürt meselesi ile birlikte nasıl bir dönüşüm geçirdikleri tartışılacaktır. Türkiye’de Kürt meselesinde etkili olan dinamikler ve dönüşümler incelendikten sonra katılımcılarla birlikte Kürt meselesinin geleceğine bir projeksiyon ile bakılıp “potansiyel barış” ya da “bitmeyen çatışma” şeklinde bir münazara tartışması yürütülecektir.

Dersin Amaçları

Dersi tamamlayan katılımcıların kazanımları:

- Çatışma çözümü ve Türkiye’de Kürt meselesi ile ilgili genel bilgi edinme
- Kürt meselesini tarihsel ve güncel yönleri ile değerlendirme
- Türkiye’nin bölgesel ve küresel aktörlerle değişen ilişkilerinin Kürt meselesindeki politikalarındaki yansımaları analiz etme
- Kürt meselesinin Kürt toplumundaki mikro çatışma çözümü üzerindeki etkisi ve rolünü analiz edebilme
- Genelde Kürt toplumunun özelde ise Kürt kadınının Kürt meselesi ile yaşadığı dönüşümü yorumlayabilme

Dersin Gereklilikleri:

Dersin unsurları:

- Derse katılım
- Okumalar
- Sunum
- Münazara

Dersin final notu (6 ECTS) aşağıdaki ölçütlere göre belirlenecektir:

- **Sorumluluk 1:** Derse katılma, okumaları yapma ve dersin konusu ile ilgili bir film, video ya da müzik bulup katılımcılara önerme
- **Sorumluluk 2:** 15-20 dakikalık sunum yapma. Ortak sunumların yapılması teşvik edilir. %30
- **Sorumluluk 3:** Son derste düzenlenecek olan münazara tartışmasına katılma %10
- **Sorumluluk 4:** Türkiye’de Kürt meselesinin dinamikleri ve dönüşümü ile ilgili bir konuda araştırma makalesi yazma (maksimum 20 sayfa, 1.5 aralık, Times New Roman) %60

Dersin Ana Hatları:

Hafta 1	Dersin organizasyonu ve Kürt Meselesine kısa bir giriş	Ders organizasyonu takdim ve giriş
Hafta 2	Türkiye'nin Kürt Meselesi'ne genel bir giriş (1920-1978)	
Hafta 3	Kürt Meselesi'nin PKK ile dönüşümü	
Hafta 4	Kürt Meselesinin AKP dönemindeki dönüşümü (2002-2013)	
Hafta 5	AKP ve PKK/Öcalan arasındaki "negatif" Barış Süreci (2013-2015)	
Hafta 6	Kürt coğrafyasındaki "görünmez" iç savaş (2015-2017)	
Hafta 7	AKP döneminde Türkiye-İran-İrak ilişkilerinin Kürt Meselesi üzerindeki etkileri	İkinci Bölüm: Makro Politikaların Kürt Meselesi Üzerindeki Rolü
Hafta 8	AKP döneminde Suriye iç savaşının Kürt Meselesi üzerindeki etkileri	
Hafta 9	AKP döneminde Türkiye'nin Avrupa Birliği üyelik sürecinin Kürt Meselesi üzerindeki etkileri	
Hafta 10	Enformel Kürt arabuluculuğu ve Kürt siyasi partileri ile yaşadığı dönüşüm	
Hafta 11	Kürt toplumunun dönüşümü	Üçüncü Bölüm: Kürt Toplumunun Dönüşümü ve Mikro Çatışma Çözümü
Hafta 12	Kürt kadının dönüşümü	
Hafta 13	Münazara: Kürt Meselesinin Geleceği	
Hafta 14		

Haftalık Plan ve Okuma Listesi

Hafta 1: Dersin organizasyonu ve Kürt Meselesine kısa bir giriş

Hafta 2: Türkiye'nin Kürt Meselesi'ne genel bir giriş (1920-1978)

- *Okuma materyalleri:*

Yıldırım, Tuğba (der) (2011). Kürt Sorunu ve Devlet: Tedip ve Tenkil Politikaları 1925-1947. Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Yeğen, Mesut (2011). Devlet Söyleminde Kürt Sorunu. İletişim Yayınları.

Hafta 3: Kürt Meselesi'nin PKK ile dönüşümü

- *Okuma materyalleri:*

Y Marcus, Aliza (2009). Kan ve İnanç: PKK ve Kürt Hareketi. İletişim Yayınları.

Yeğen, Mesut (2016). Son Kürt İsyanı. İletişim Yayınları.

Hafta 4: Kürt Meselesinin AKP dönemindeki dönüşümü (2002-2013)

- *Okuma materyalleri:*

Saraçoğlu, Cenk (2011). "İslami-Muhafazakar Milliyetçiliğim Millet Tasarımı: AKP Döneminde Kürt Politikası". Praksis, Sayı 26, 31-54.

<https://www.dipnotkitap.com/Images/UserFiles/Documents/Gallery/praksis-26-kopya.pdf#page=32>

Marcus, Aliza (2009). Kan ve İnanç: PKK ve Kürt Hareketi. İletişim Yayınları, 381-399.

Adaklı, G (2015). Kürt Sorununun "Çözüm Süreci" Biterken AKP Medyası ve Psikolojik Savaş, Mülkiye Dergisi, 39(4), 1-41. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1128>

Üstündağ, Nazan (2014). Dünyada Barış Süreçleri ve Çözüme Giden Yolda AKP ve Kürt Hareketi'nin Çatışan Toplumsal Tahayyülleri (der Murat Aktaş) Çatışma Çözümleri ve Barış, İletişim Yayınları, 177-203.

Hafta 5: AKP ve PKK/Öcalan arasındaki "negatif" Barış Süreci (2013-2015)

- *Okuma materyalleri:*

Alpay, N., Tahmaz, H. (2015). Barış Açısını Savunmak: Çözüm Süreci'nde Ne Oldu?. Metis Yayınları.

Coşkun, Vahap (2014). "Çözüm Süreci: Dün, Bugün, Yarın". Liberal Düşünce, Yıl 19, Sayı 75, 7-18. <http://www.libertedownload.com/LD/arsiv/75/02-vahap-coskun-cozum-sureci-dun-bugun-yarin.pdf>

Balta, E., Yüksel, M., Acar, Y. (2015). “Geçici Köy Koruyuculuğu Sistemi ve Çözüm Süreci”. Süreç Araştırma Merkezi Raporu.

https://www.researchgate.net/profile/Yasemin_Acar3/publication/306355086_Gecici_Koy_Koruculugu_Sistemi_ve_Cozum_Sureci/links/57ba090408ae14f440bd8e66/Gecici-Koey-Koruculugu-Sistemi-ve-Coezuem-Suereci.pdf

Çiçek, Cuma (2017). 2013-2015 Çözüm Süreci’nde Sivil Toplum Kuruluşları. Barış Vakfı Yayınları.

Hafta 6: Kürt coğrafyasındaki “görünmez” iç savaş (2015-2017)

- Okuma materyalleri:

Dinç, Pınar (2020). “Çözüm Süreci Sonrası Dersim’de Orman Yangınları ve Çatışma İlişkisi”. Birikim, 2020, p. 109-120.

https://www.academia.edu/44260529/Çözüm_sureci_sonrası_Dersimde_orman_yangınları_ve_çatışma_ilişkisi

Çiçek, C., Coşkun, V. (2016). “Dolmabahçe’den Günümüzde Çözüm Süreci”. Barış Vakfı Politika Raporu. https://hakikatadalethafiza.org/wp-content/uploads/2016/04/2016-BarisVakfi_Dolmabahceden-Gunumuze_CumaCicek-VahapCoskun.pdf

Bayramoğlu, Ali. “Çözüm Süreci: Siyasetten Silaha”. Democratic Progress Institute. <https://www.democraticprogress.org/wp-content/uploads/2015/10/Ali-Bayramoglu-Assessment-TUR.pdf>

Darıcı, Haydar, and Serra Hakyemez. “Neither Civilian nor Combatant: Weaponised Spaces and Spatialised Bodies in Cizre.” *Turkey's Necropolitical Laboratory: Democracy, Violence and Resistance*, edited by BANU BARGU, Edinburgh University Press, Edinburgh, 2019, pp. 71–94.

https://www.academia.edu/41254711/Neither_Civilian_Nor_Combatant_Weaponized_Spaces_and_Spatialized_Bodies_in_Cizre

Hafta 7: AKP döneminde Türkiye-İran-İrak ilişkilerinin Kürt meselesi üzerindeki etkileri

- Okuma materyalleri:

Kahraman, Emel (2013). 2000’li Yıllarda Türkiye-İran İlişkilerini Etkileyen Faktörler. Akdeniz Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 91-131.

<http://dspace.akdeniz.edu.tr/bitstream/handle/123456789/2140/TO3265.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Tunç, Ferit (2014). Türkiye ile Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi İlişkileri 2000-2010. İstanbul Ticaret Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.

<http://acikerisim.ticaret.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11467/2217/55894.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Dağdeviren, Zülfü. (2020). “Türkiye ile Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi Arasında Siyasi İlişkiler: Devlet-Hükümet İlişkileri”, Akademik Tarih ve Araştırmalar Dergisi, Cilt:3, Sayı:2, s.151-198. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1419534>

Hafta 8: AKP döneminde Suriye iç savaşının Kürt Meselesi üzerindeki etkileri

- *Okuma materyalleri:*

Göngen, Mehmet Ali (2013). Suriye İç Savaşı Gölgesinde Kürtler ve “Çözüm Süreci”. Akdeniz Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Sempozyumu 2013 Bildiri Kitabı, 92-106.

Devran, Y., Özcan, Ö.F. (2016). “Söylemlerin Dilinden Suriye Sorunu”, Marmara İletişim Dergisi / Marmara Journal of Communication • Yıl / Year: 2016 • Sayı / Issue: 25 ss/pp. 35-52 • ISSN: 1300-4050 • DOI: 10.17829/midr.20162520716

http://dSPACE.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/5334/S_yulemlerin%20Dilinden%20Suriye%20Sorunu%5b%23253236%5d-219489.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Halhallı, B. (Mart, 2015), “Türkiye’nin Rojava Çıkması”, Cilt IV, Sayı 3, s.93-99, Türkiye Politika ve Araştırma Merkezi (Research Turkey), Londra: Research Turkey (<http://researchturkey.org/?p=8416&lang=tr>)

Hafta 9: AKP döneminde Türkiye’nin Avrupa Birliği üyelik sürecinin Kürt Meselesi üzerindeki etkileri

- *Okuma materyalleri:*

Tekdemir, Ömer (2014). Kürt Siyasal Üst Yapısının AB ve Barış Süreci İşe Yeniden Kavramsallaştırılması, (der Murat Aktaş) Çatışma Çözümleri ve Barış, İletişim Yayınları, 29-55.

Kaygusuz, Özlem (2010). “Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Türkiye’de Sivil-Asker İlişkilerinin Dönüşümüne Bir Bakış: Küresel Eğilimler, AB Süreci ve Kürt Sorunu’nun Etkileri”, Mülkiye Dergisi, Cilt: XXXIV Sayı:268. 185-208.

<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/531>

Casier, Marlies (2010). “Turkey’s Kurds and the Quest for Recognition: Transnational Politics and the EU-Turkey Accession Negotiations”. Ethnicities. Volume 10. Issue 1. 3-25.

Hafta 10: AKP döneminde Türkiye- Amerika Birleşik Devletleri ilişkilerinin Kürt Meselesi üzerindeki etkileri

- *Okuma materyalleri:*

Charountaki, Marianna. (2010). The Kurds and US Foreign Policy. Routledge.

Little, Douglas. (2010). “The United States and the Kurds: A Cold War Story”. Journal of Cold War Studies. Volume 12. No:4. 63-98.

Hafta 11: Enformel Kürt arabuluculuğu ve Kürt siyasi partileri ile yaşadığı dönüşüm

- *Okuma materyalleri:*

Fahrioğlu Akın, Ferda (2019). “Enformel Arabulucuların Mikro Çatışma Çözümündeki Roller: Diyarbakır Örneği” (Informal Mediators’ Roles on Micro-Conflict Resolution: Diyarbakır Case). **International Journal of Kurdish Studies**, VOL 5/2, 393 – 421 DOI: 10.21600/ijoks.543133.

Ökten, Şevket. 2010. Kan Davası: Kanın Öcü ya da Şeref Uğruna Verilen Kolektif Savaş. **Ankara Üniversitesi Antropoloji Dergisi**. 165-187.

Hafta 12: Kürt toplumunun dönüşümü

- *Okuma materyalleri:*

Aktan, Hamza (2012). Kürt Vatandaş. İletişim Yayınları.

Çiçek, Cuma (2015). Ulus, Din, Sınıf: Türkiye’de Kürt Mutabakatının İnşası. İletişim Yayınları.

Yeğen, Mesut (2009). “Prospective-Turks” or “Pseudo-Citizens”: Kurds in Turkey. *The Middle east Journal*, Volume 63, Number 4, pp.597-615

Hafta 13: Kürt kadının dönüşümü

- *Okuma materyalleri:*

Çağlayan, Handan (2017). Analar, Yoldaşlar, Tanrıçalar: Kürt Hareketi’nde Kadınlar ve Kadın Kimliğinin Oluşumu. İletişim Yayınlar.

Arakon, Maya (2015). “Azınlık, Kadın ve Kürt Olmak: Modern Türkiye’de Kürt Kadınlarının Kimlik ve Eşitlik Mücadelesi”, *Alternatif Politika Dergisi*, Cilt 7, Sayı 2, 291-309. <http://alternatifpolitika.com/site/dosyalar/arsiv/20-Haziran-2015/4azinlik-kadin-ve-kurt-olmak-last-maya-arakon.pdf>

Can, Başak (2014). “Barış Anneleri”. *Toplum ve Kuram*. Sayı: 9, 35-42. <http://zanenstitu.org/uploads/dosyalar/Kitaplar/Toplum%20ve%20Kuram/9sayi/Baris%20Anneleri%C2%AO.pdf>

Hafta 14: Münazara Tartışması- Kürt Meselesi’nin geleceği: “bitmeyen çatışma” ya da “potansiyel barış”

Son derste katılımcılar iki gruba ayrılacak ve kurs boyunca yapılan tartışmaları göz önünde bulundurarak Kürt meselesinin geleceği ile ilgili bir münazara tartışması yürütecektir.

İlgililer için Ek Okuma Listesi:

Akın, R., Danışman, F. (2011). Bildiğin Gibi Değil: 90'larda Güneydoğu'da Çocuk Olmak. Metis Yayınları.

Aktaş Murat (der). Çatışma Çözümleri ve Barış, İletişim Yayınları.

Atmaca A.Ö. (2017) Turkey-US Relations (2009–2016): A troubled partnership in a troubled world?. In: Gözen Ercan P. (eds) Turkish Foreign Policy. Palgrave Macmillan, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-50451-3_4

Aydınoglu, Ergun (2014). Kürt Özgürlük Hareketi. Versusu Yayınları.

Bengio, Ofra (2016). "Game Changers: Kurdish Women in Peace and War". The Middle east Journal. Volume 70, Number 1.pp.30-46.

Bozarslan, Hamit (2014). Türkiye'de Kürt Milliyetçiliği: Zımnî Sözleşmeden Ayaklanmaya (1919-1925) (der. Erik Jan Zürcher) Türkiye'de Etnik Çatışma. İletişim Yayınları, 89-123.

Ciğerli, S., Aktaş, M. (2014). Hakikatleri Araştırma ve Uzlaştırma Komisyonları: Nasıl Bir Barış Olacak, Kim Kimi Affedecek? (der Murat Aktaş) Çatışma Çözümleri ve Barış, İletişim Yayınları, 309-345.

Çağlayan, Handan (2013). Kürt Kadınlarının Penceresinden: Resmî Kimlik Politikaları, Milliyetçilik, Barış Mücadelesi. İletişim Yayınları.

Diken, Ş., Baysal, N. (2015). Kürdistan'da Sivil Toplum. İletişim Yayınları.

Doruk, Özlem (2010). Ak Parti Döneminde Türkiye'nin Kuzey Irak Politikası: Gerginlikten Uzlaşmaya. Yıldız Teknik Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.

Ersanlı, B., Özdoğan, G., Uçarlar, N. (2012). Türkiye Siyasetinde Kürtler. İletişim Yayınları, 17-151.

Fahrioğlu Akın, Ferda (2017). "Başarısız Bir Tepeden İnme Barış İnşa Süreci: Çatışma Çözümü Bağlamında Türkiye'nin Kürt Barışı" ((A Failed Peace-Building Process: Turkey's Kurdish Peace Process in the Context of Conflict Resolution), Kürdoloji Akademik Çalışmalar Cilt 3 (Ed. Hasan Karacan), Tiydem Yayıncılık (e-book), 2017.

Fahrioğlu, Ferda (2013). Güvenlik ve Kimlik Bağlamında İnsan İhtiyaçları Teorisi'nin Türkiye'deki Kürt Sorunu'na Uygulanması. Hacettepe Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. 46-89.
<http://www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11655/2579/b573979e-76c0-4789-93af-8b90a1d98b9c.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Hamurcu, İlhan Ozan (2010). Türkiye-İran İlişkilerinin Uluslararası Siyasal Sistem Bağlamında Değerlendirilmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
<https://acikerisim.deu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12397/10914/253788.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Jwaideh, Wadie (2014). Kürt Milliyetçiliğinin Tarihi. İletişim Yayınları, 395-425.

Kahraman, Ahmet (2004). Kürt İsyanları:Tedip ve Tenkil. Evrensel Basım Yayın.

Kaya, Mahmut. 2013. Modernleşme Sürecinde Aşiretlerin Dönüşümü: Şanlıurfa Aile ve Aşiret Dernekleri. Doktora Tezi .Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kirişçi, K., Winrow, G. (1997). Kürt Sorunu: Kökeni ve Gelişimi. Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Landis and Albert. (2012 edition). Handbook of Ethnic Conflict: International Perspectives. Springer Press.

McDowall, David. (2004). A Modern History of the Kurds. I.B. Tauris, 184-214 and 397-420.

Olson, Robert (2010). Kürt Meselesi ve Türkiye-İran İlişkileri. Avesta Yayınları.

Önder, Mehmet Seyman (2015). Devlet ve PKK İnkilabında Korucular. İletişim Yayınları.

Öğür, B., Baykal, Z., Balcı, A.(2014). “Kuzey Irak - Türkiye İlişkileri: PKK, Güvenlik ve İşbirliği”. Ortadoğu Araştırmaları Merkezi Raporu. <http://www.abalci.com/wp-content/uploads/2016/11/Kuzey-Irak-Turkiye-Ormer.pdf>

Parlak, İ., Kaftan, E. (2016). “Bir İktidar Pratiği Olarak Militarizm”. Düşünen Siyaset Dergisi. Sayı 32, 169-209. http://acikerisim.pau.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11499/25938/15_parlak-kaftan.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Sönmez, Mustafa (2012). Kürt Sorunu ve Demokratik Özerklik, Notabene Yayınları, 113-141.

Saraçoğlu, Cenk (2014). Şehir, Orta Sınıf ve Kürtler: İnkâr'dan Tanıyarak Dışlamaya. İletişim Yayınları.

Şentürk, Burcu (2012). İki Tarafta Evlat Acısı. İletişim Yayınları.

Uluç, Vahap (2016). “Suriye Kürtleri: Türkiye Kürtleri'nin Devamı”. Sosyoloji Araştırmaları Dergisi / Journal of Sociological Research Cilt / Volume 19 Sayı / Number 1 (Nisan/April 2016) : (191-223). <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/160177>

Ulutaş, Ejder. 2015. Toplumsal Bir Tip: Kanaat Önderi. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yavuz, Hakan (2009). Erbakan'dan Erdoğan'a Laiklik, Demokrasi, Kürt Sorunu ve İslam. Kitap Yayınevi, 206-314.

Yeğen, Mesut. (1999). “The Kurdish Question in Turkish State Discourse”. Journal of Contemporary History. Vol. 34. No 4. Pp.555-568.

240 Günlük Sokağa Çıkma Yasağının Ardından Şırnak: Tespit ve Gözlem Raporu (2017). <https://tihv.org.tr/sokaga-cikma-yasaklari/240-gunluk-sokaga-cikma-yasaginin-ardindan-sirnak-tespit-ve-gozlem-raporu/>